

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 2

София, 6 март 2008 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Румен Янков

Членове: Васил Гоцев

Людмил Нейков

Емилия Друмева

Владислав Славов

Евгени Танчев

Димитър Токушев

Благовест Пунев

Пламен Киров

Красен Стойчев

при участието на секретар-протоколита Енита Еникова разгледа в закрито заседание на 6 март 2008 г. конституционно дело № 1/2008 г., докладвано от съдията Евгени Танчев.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията.

Искането е направено от оправомощен субект по смисъла на чл. 150, ал. 1 от Конституцията и е в компетентността на Конституционния съд.

Делото е образувано на 11. 01. 2008 г. по искане на главния прокурор на Република България и е за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 191 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България /ЗОВСРБ/, обн. ДВ, бр. 112 от 27 декември 1995 г., с изменение на оспорената разпоредба в ДВ, бр. 40/2002 г.

Според главния прокурор на Република България разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ, съгласно която офицерите и сержантите от въоръжените

сили не могат да бъдат предварително задържани без разрешение на министъра на отбраната, противоречи на чл. 6, ал. 2 от Конституцията, прокламиращ, че всички граждани са равни пред закона и не се допускат никакви привилегии, основани на лично или обществено положение. Искателят поддържа, че разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ е в противоречие ис чл. 8 от Конституцията, провъзгласяващ разделението на властите, както и с чл. 117, ал. 2 от Конституцията, който гарантира независимостта на съдебната власт. Приведени са аргументи в подкрепа на твърдението, че оспорената разпоредба поставя дейността на органите на съдебната власт по осъществяване на наказателното правосъдие в зависимост от изпълнителната власт чрез изискването за предварителното разрешение на министъра на отбраната, което е в грубо противоречие с Конституцията.

С определение от 24 януари 2008 г. Конституционният съд е допуснал делото за разглеждане по същество като е конституирал като заинтересовани страни Народното събрание, Министерския съвет, министъра на отбраната, министъра на вътрешните работи, Върховния касационен съд и Върховния административен съд. В определения от Конституционния съд срок, изтекъл на 16.02.2008 г. становища са представили министърът на отбраната, министърът на вътрешните работи, и Върховният касационен съд, както и искателят - допълнителни съображения.

В допълнителните съображения главният прокурор е уточнил съдържанието и употреба на понятието предварително задържане в широк и тесен смисъл в българското законодателство. Той счита, че при съществуващото положение не би могло да се очаква правоприлагащите и правораздавателните органи да достигнат до един и същ законосъобразен резултат при тълкуването на атакуваните разпоредби.

В становището си министърът на отбраната посочва, че е подготвил и внесъл в Министерския съвет проект за отмяна на чл. 191 ЗОВСРБ, който е бил приет на заседанието на Министерския съвет от 31.01.2008 г. с

протоколно решение. Законопроектът е бил внесен в Народното събрание и разгледан от водещата комисия, която е представила доклад за разглеждането му на първо четене в началото на месец март 2008 г.

Министърът на вътрешните работи поддържа искането за обявяване на разпоредбата на чл. 191 ЗОСВРБ за противоконституционна, поради противоречие с чл. 6, ал. 2, чл. 8 и чл. 117, ал. 2 от Конституцията.

Върховният касационен съд констатира смесване на понятията предварително задържане и задържане под стража от страна на искателя. Отбелязва се, че поради отпадане на предварителното задържане от НПК, чл. 191 ЗОВСРБ практически не се прилага. Същевременно в становището не се приема, че е налице мълчалива отмяна на чл. 191 ЗОВСРБ, тъй като според изричната разпоредба на чл. 11, ал. 3 от Закона за нормативните актове те могат да се отменят само чрез изрична разпоредба. Наред с това запазването на текста на бланкетната разпоредба на чл. 191 ЗОВСРБ създава потенциална опасност да я съживи при приемането на норма, която да я изпълни със съдържание.

Конституционният съд обсъди искането, прецени съображенията, съдържащи се в него и в становищата на заинтересованите страни, и за да се произнесе, взе предвид следното. Съдържанието на разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ е в противоречие с чл. 8 от Конституцията, провъзгласяващ разделението на властите и с чл. 117, ал. 2 от Конституцията, който гарантира независимостта на съдебната власт.

Чрез тази императивна норма съдебната власт се задължава да иска разрешение от министъра на отбраната във всички случаи, когато се налага предварително задържане на офицер или сержант от въоръжените сили на Република България. В решение № 3 по конституционно дело № 1 от 1998 г. (обн. ДВ, бр. 29 от 13.03.1998 г.), аналогична на оспорваната в настоящото дело разпоредба - тази на чл. 206, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи е предвиждала разрешение от министъра на вътрешните работи при задържане на сержанти и офицери

от МВР, е била обявена за противоконституционна. Конституционният съд е приел, че поставянето на правосъдието в зависимост от предварително разрешение от орган на изпълнителната власт (каквото е министърът на вътрешните работи) представлява недопустима намеса в тяхната работа.

Конституционният съд, както тогава така и сега, поддържа, че поставянето на дейността на правоприлагащите и правоохранителните органи при задържането в зависимост от предварителната санкция на изпълнителната власт не съответства на принципа за разделение на властите, провъзгласен в чл. 8 от Конституцията.

Предотвратяването на конфликтите, нарушаването на пределите на правомощията на установените от Конституцията органи и оптималното функциониране на учредените власти предполага независимост и сътрудничество, а също така и взаимен контрол и възпиране между тях. Това е така при конституционното управление, основано върху демократичния принцип за разделение на властите в унитарните държави, а в още по-усложнен вид диференциацията, независимостта и взаимодействието между органи и власти се проявява при многостепенния конституционализъм във федерациите и в Европейския съюз.

При първичното деление учредителната власт поверява самостоятелни функции на различни титуляри на власт - законодателната на Народното събрание, изпълнителната на Министерския съвет и министрите, а съдебната на съдилищата, прокуратурата и органите на следствието. Същевременно учредителната власт формира чрез вторично хоризонтално деление в конституцията балансите и средствата за взаимно възпиране между учредените власти. Така всяка институция получава правомощия, извън първичния си домен на власт, предназначени да възпират действията на институциите - титуляри на първичното разделение на властите, когато те излизат извън пределите на

властническите си функции. Целта е да се гарантират конституционно установените правомощия и основни права.

В този смисъл разрешението от страна на изпълнителната власт, което практически осуетява наказателното преследване, не би могло да попадне в средствата, чрез които се уравновесяват действията на първичните носители на власт, доколкото посредством него се парализира дейността на една от властите.

Ефективната съдебна защита на основните права и конституционносъобразното действие на съдебната власт се намират в пряка връзка с принципа за нейната независимост. Съгласно чл. 117, ал. 2 от Конституцията съдебната власт е независима, като при осъществяване на своите функции съдиите, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона. Зависимостта на дейността им от разрешение или преценка на други органи и длъжностни лица е нарушение на категоричния конституционен императив, съдържащ се в разпоредбата на чл. 117, ал. 2.

В съответствие с международните и европейските стандарти за защита на основните права Конституцията на Република България провъзгласява *habeas corpus* като класическа гаранция за личната свобода в чл. 30, ал. 3, като компетентните държавни органи могат да задържат граждани, след което незабавно уведомяват съдебната власт, за да се произнесе по законосъобразността на задържането. Призван да охранява интересите на задържаните от държавната власт, от една страна, и от останалите физически лица, от друга, а също така свободата на всички други граждани от евентуални последващи нарушения на заподозрените, които следва да бъдат задържани, *Habeas corpus* е универсално лично човешко право и в този смисъл се отнася и до сержантите и офицерите от въоръжените сили, в същата степен както и до всички български граждани и чужденците в Република България. Конституцията не урежда особено третиране, т.е. имунитет при задържане за сержантите и офицерите, както

е предвидено за народните представители в чл. 70, за президента и вицепрезидента - в чл. 103 и за магистратите - в чл. 132 от основния закон. Още повече, че с последните изменения на Конституцията обхвата и съдържанието на имунитета бе стеснено, а разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ надхвърля пределите на имунитетите уредени в основния закон. В този смисъл, действието на разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ е конституционно недопустимо.

По тези съображения, съдът приема, че разпоредбата на чл. 191 ЗОВСРБ е в противоречие с изискванията на чл. 8 от Конституцията, провъзгласяващ разделението на властите и с чл. 117, ал. 2 от Конституцията, който гарантира независимостта на съдебната власт и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И :

Обявява за противоконституционна разпоредбата на чл. 191 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, обн. ДВ, бр. 112 от 27 декември 1995 г., с изменение на оспорената разпоредба в ДВ, бр.40/2002 г.

Председател:

Р^мен1Янков